

melyek értékgyarapodása a szomszédos értékesebb fák értékgyarapodásával fel nem ér, azokat az erdőből kiszedje és értékesítse.

Azt is megmondja a józan ész, minden számítgatás nélkül, hogy az okszerű gyérités által elért haszon kettős, mert

a) a kiszedett fa némi jövedelmet ad;

b) mert a kiszedés által a megmaradó faállomány fái gyorsabban gyarapodnak fatömeg és különösen minőség tekintetében.“

Közbirtokosságok szervezete.

Irta: *Csegezy Pál.*

A mező- és erdőgazdaság elvei közgazdasági kérdésekben igen gyakran találkoznak egymással, sőt sok esetben elválhatatlan, egyik a másiknak kiegészítésére szolgáló tényezők, melyek a közgazdaság kialakulására hivatottak.

A közgazdaság általános fejlődéséhez ugyanis hozzájárultak az egyes gazdasági ágazatok nagyobb és nagyobb eredményei, melyek végre is kívánatossá, sőt szükségessé tették az erők együttműködését, vagyis a birtokosok szervezkedését.

Ezen szervezetek közös működésének eredményét vannak hivatva előmozdítani a már életbeléptetett gazdasági törvények s ezek közt: az 1879. évi XXXI., 1894. évi XII. és az 1898. évi XIX. törvény.

Az 1879. évi XXXI. t.-cikkben tulajdonképen csak a kopár területek beerdősítésénél a „Beerdősítési társulatok alakítása“-ról (l. 166. §) van szó; azonban ilyen szervezkedés a közgazdasági téren nem igen talált hívekre, noha nem egy esetben nagyjelentőségű eredmények elérésére volna hivatva.

Az 1894. évi XII. t.-cz. tulajdonképen a mezőgazdaságról és mezőrendőrségről szól. Ezen törvény 2., 3., 4., 5., 6. és 7. §-ai értelmében szervezkehetnek: a községi közös birtokosok, az osztatlan közös legelők tulajdonosai, míg a hegyközségek alakítása ezen törvény 62—73. §-aiban foglaltak szerint történik.

Az 1898. évi XIX. t.-cz. II. czim 25—56. §-aiban a közbirtokosságok és a volt urbéresek osztatlan tulajdonában levő, közösen

használt erdők és kopár területek gazdasági ügyvitelének szabályozásáról van szó.

Reánk, erdészekre tulajdonképen csak az utóbbi törvény értelmében való birtokossági szervezet bir fontossággal, azonban a közigazgatási teendők teljesítése kapcsán az 1894. évi XII. t.-cz. értelmében szervezett közbirtokosságról is említést kell tenni.

Kétféle közbirtokosságról van tehát szó, melyek nagyobb gazdasági jelentőséggel bírnak és amelyek fogalmával, úgy a közigazgatásnak, mint az erdőkezelésnek tisztában kell lenni, ez pedig az 1894. évi XII. és az 1898. évi XIX. törvény értelmében szervezett közbirtokosság. Mindkettőnek gazdasági ügyeit a birtokosok, illetve közös birtokosok gyűlése intézi, a közigazgatási teendőket pedig a törvényhatóság közigazgatási bizottsága és illetve a járás főszolgabírója teljesíti.

Az 1894. évi XII. t.-cz. értelmében szervezett közbirtokosság közgyűlésének tagjai (l. 8. §) mindazok, kik a közös gazdálkodásban részt vesznek s szavazatukat birtokuk arányában gyakorolják.

A közgyűlés elnöke a községi bíró, vagy járási főszolgabíró; a közgyűlés határozatát (l. 10. §) a községi előljáróság hajtja végre.

Az 1898. évi XIX. t.-cz. értelmében szervezett közbirtokosságnak tagjai pedig *a szavazásra jogosultak névjegyzékébe felvett tényleges birtokosok*. A közgyűlésen szavazásra szintén csak s tényleges birtokosok jogosultak (l. 28. §), akik elnököt és végrehajtó közegeket (választmány, erdőgazda, pénztárnok stb.) választanak.

Ez esetben *a közös birtokosok gyűlését az elnök hívja össze* (l. 27. §), *a határozatok hozatalánál a közös birtokosoknak az arányrészek szerint számított többsége* (l. 28. §), *vagy a fejenként számított szavazatok háromnegyed része* (l. 36. §) *dönt és a gyűlés határozatait a közös birtokosok által választott elnök és végrehajtó közegek hajtják végre* (l. 25. §).

A mindkét esetben szervezett közbirtokosság részére fennálló lényegesebb törvényes intézkedéseknek a fennebbiek szerinti felsorolásával minden további magyarázat nélkül kell hogy kitűnjék, miszerint az 1894. évi XII. és az 1898. évi XIX. t.-cz. értelmében szervezett közbirtokosok feladata és működése — legyenek bár ezen

közbirtokosságok tagjai egy és ugyanazon községi lakosok — lényegesen eltér egymástól. És a már 12 éve életbeléptetett 1898. évi XIX. t.-cz. intézkedései folytán nincs jogosultsága azon régi gyakorlatnak, hogy a közbirtokosság erdőgazdaság ügyeit, minden egyéb törvényes átruházás nélkül, a községi előljáróság intézze. Még kevésbé lehet figyelmen kívül hagyni a közigazgatás egyes intéző közegeinek azon eljárását, hogy törvényes jog hiányában, mindkét közbirtokosság működése és gazdasági ügyeinek kezelése felett egyformán felügyeleti jogot kívánnak gyakorolni.

A járás főszolgabírója ugyanis az 1894. évi XII. törvény értelmében szervezett birtokosság működése és gazdasági ügykezelése feletti jogát a vonatkozó törvény 5. és 8. §-ában foglaltak szerint gyakorolja, *míg az 1898. évi XIX. törvény értelmében szervezett közbirtokosság ügyeiben csak az ezen törvény 53. §-ából folyólag nyert hatósági kiküldetés folytán járhat el.* Ebből folyólag olyan esetben, amidőn a közbirtokosság az idézett törvényszakasz kikerülésével közvetlen hívja meg a járás főszolgabíróját a közgyűlés vezetésére: a járás főszolgabírója az 1898. évi XIX. t.-cz. 27. §-ának három utolsó, valamint az 54. § második bekezdése szerint eljárni, — hatósági kiküldetés nélkül — törvényesen nincs feljogosítva; ennél fogva ezen közbirtokosság közgyűlésénél azon jogot sem gyakorolhatja, melyet az 1894. évi XII. törvény 5. és 8. szakasza, az ezen törvény értelmében szervezett birtokossági gyűlést illetőleg hatáskörébe utal.

Még szembetűnőbb a szóban levő közbirtokosságok szervezete és működése közt a különbség, ha figyelembe vesszük a következőket.

Az 1894. évi XII. t.-cz. 4. §-a értelmében ugyanis a községben levő birtokosok gyűlése valamely gazdálkodási rendszer megszüntetése ügyében hoz határozatot, továbbá a 6. és 7. § értelmében a legelőrendtartást állapítja meg; az osztatlan közös tulajdont képező legelőn kívül közös vagyonról nem lehet szó, s ennél fogva ezen törvényben közös teher viseléséről, vagy közös jövedelemről, annak mikénti kezeléséről, vagy felosztásáról említés sincs téve.

Ellenben az 1898. évi XIX. törvény értelmében szervezett birtokosság által közösen használt erdőnek jövedelme a közös terhek és költségek fedezése után a jogosultak között, jogosult-

ságok arányában felosztandó (l. 31. §). A közbirtokosságnak tehát határoznia kell a közös terhek fedezéséről, kivetéséről és felosztásáról; továbbá a fatermékek megállapításáról és felhasználásáról az eladásra szánt fatermékek értékesítéséről és a befolyó vételár mikénti felhasználásáról és esetleg felosztásáról. A közbirtokosságnak működése irányát és rendszerét szabályzatban kell megállapítani és ezen szabályzat értelmében kell vezetni összes gazdasági ügyeit és vagyonkezelését.

Ezek szerint az 1898. évi XIX. törvény értelmében szervezett közbirtokosságnak évenként költségelőirányzatot és zárszámadást kell készíteni, anyag- és pénzkezelésről kell gondoskodni. Költség-előirányzata és pénzkezelése azonban nem terjedhet túl a tulajdonképeni erdőgazdaság keretén, kivált hogy az erdőgazdaság módzatai jóváhagyott és érvényben levő rendszeres gazdasági üzemtervben kötelezően vannak meghatározva, az ügyviteli szabályzat pedig csak a közös birtokosok tulajdonát képező s rendszeres gazdasági terv szerint kezelt erdejére vonatkozik.

Ezen közbirtokosság számadásaiban tehát a „Tartozás“ és „Követel“ czim tételeiben rendszerint csak az erdővel járó kiadások és bevételek szerepelhetnek, mert csak ilyen számvitel alapján lehet megállapítani a közösen használt erdők terhet és költségeit és az ezek fedezésére kiirandó járulékot, illetőleg a közös terhek és költségek fedezése után fenmaradó és a birtokosok között jogosultság arányában felosztandó jövedelmet.

Igen gyakori eset, különösen a székelyföldi közbirtokosságoknál, hogy még abban az esetben is, amidőn az 1898. évi XIX. t.-cz. értelmében kívánt ügyviteli szabályzat jóváhagyatott, annak életbeléptetése és a birtokosság végleges magalakulása rendkívül nehezen megy. A közös birtokosok mező- és erdőgazdasági ügyeiket tovább is együttesen kezelik; számadásukban az eladott faanyag vételára mellett ott van az állatfedezésből bevett összeg, az erdőszolga bére mellett a bikatartás, községház- és iskolajavítás stb. költsége, annyira rendszertelen össze-visszaságban, hogy ilyen számadás nyomán a birtokosság szervezetéről, a gazdaság tulajdonképeni lényegéről és rendszeréről kellő képet szerezni nem lehet.

Mindezen körülmények amellet, hogy a közös birtokosok

gazdasági ügymenetét megnehezítik, lényeges erkölcsi hátránnyal vannak magára az erdőkezelésre, mert az erdőbirtokos közbirtokosság erdeje állapotáról, jövedelméről és annak biztos forrásáról tiszta képet és fogalmat nem alkothat és amidőn boldogulását hiába várja: minden bajáért mégis az erdőtörvényt és az erdészeti szervezetet okozza.

Ezen bajok kulforrása a gazdasági szervezeti szabályok ismeretének hiánya, sőt sok esetben a szervezeti szabályok szándékos félremagyarázása. Csodálatos a népben a gazdasági ismeretek hiánya, a számolni nem tudás, hogy ne is említsek kettős könyvvitelt, aminek vezetésére igen sok közbirtokosság teljesen képtelen. Egyszóval a gazdasági szervezetlenségnek elvitathatatlan oka: a tudatlanság; ennél fogva az 1898. évi XIX. t.-cz. értelmében való gazdasági szervezkedésre új nemzedéket kell nevelni. Amde az erdészeti közegeknek ez irányban kifejtett jószándéku igyekezete kevés eredményt mutathat fel a közigazgatás kellő támogatása nélkül; a közvagyon kezelése felett állandó a harc, létrejő és folytonosan növekszik az ellenszenv, szüntelen eredmény nélküli viták folynak és nap-nap mellett *égető szükségét képez a „Közbirtokosságok vagyonkezeléséről“ szóló törvény megalkotása.*

Ennek szükségességét indokoltá teszi továbbá azon körülmény, hogy a közvagyon kezelésének ellenőrzése kellően szabályozva nincs, az ellenőrzés szigorú gyakorlása nélkül pedig már rengeteg közvagyon elkallódott; emellett, kivált a Székelyföldön és különösen Csik vármegyében nem egy közbirtokosság szerepel csak névleg, mely az 1898. évi XIX. törvény értelmében mai napig sincs szervezve, a közös erdő ügyeit a község előljárósága intézi, a birtokosok pedig a törvényes szervezkedésről hallani sem akarnak, erdejüket azonban korlátlanul kívánják használni; sőt önkényességükben oly merészen járnak el, hogy a külbirtokosok jogosultságának kiszolgáltatását is megtagadják.

Ily esetekben az 1898. évi XIX. törvény 40. és 47. §-aiban foglalt intézkedések végrehajtása célhoz nem vezet; erélyesebb intézkedésre és erélyesebb eszközökre van szükség, melyek segítségével a közvagyon használata megszüntethető mindaddig, míg a közös birtokosok törvényes szervezkedése meg nem történik.

